

Fenyvesi Csaba¹

Kriminológiai morzsák a világból

Fehér hajú, barna hajójú kollégámnak örömmel írom köszöntő soraimat 75. tavaszára, remélve, hogy a nyári vitorlázása 2021-ben sem marad el. Sem a Balaton, sem a kriminológia vizein. A cím- és témaválasztásom is ehhez igazodik, bízva abban, hogy soraimmal inspirációkat és finom szeleket küldök Németh Zsoltnak a jövőbeli tudományos munkájához és a szabadideje kellemes eltöltéséhez.

Világjárásom során igyekeztem összegyűjteni az egyes országokat jellemző bűnügyi-bűnözési (antiszociális) jelenségeket is. Most ebből nyújtok tisztelgés-képpen egy 4 földrészt, 13 országot érintő (válogatott) csokrot a kriminológiát, a társadalmi fonákságokat évtizedek óta az elméletben és a gyakorlatban is kutató Ünnepeletnek.

Fülöp-szigetek

A) A csillogó, villogó, ezerszínű, alkalmanként igen kopott, rozoga, amerikai eredetű jeepneyben a jegyvásárlásnál semmiféle korrupció, csalás nincs. Szemben a nagybetűs élettel, ahol a világstatisztikák és a helyiek és az emiatt is visszafogott külföldi befektetők szerint a mért 170 országból az igen előkelő 132. helyen áll a korrupciós index rangsorában a „Csendes-óceán gyöngye”. Szinte nincs olyan területe az életnek a lakosok szerint, amelyet ne érintene, a szál-longó utcai porhoz hasonlóan, a korrupció. Biztonsági őrök, börtönfelügyelők, rendőrök (*Pulis*), ügyészek, bírák, közjegyzők, ügyvédek, politikusok, orvosok, tanárok, önkormányzati tisztviselők (döntéshozók) mind szerepelnek a listán. Pénzért szinte mindent el lehet intézni. Ha az sem hatásos, akkor előkerülnek a kések vagy lőfegyverek, alkalmanként a robbantószerkezetek. A közbiztonságra mért csapások között tartják számon a drogkereskedelmet, a fegyveres rablásokat, a kivégzésszerű, csoportos, illetve sorozat-emberöléseket (köztük tény-

¹ Egyetemi tanár; Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Büntető és Polgári Eljárásügyi Tanszék. Kapcsolat: fenyvesi.csaba@ajk.pte.hu.

feltáró újságírókat, politikusokat, emberjogi harcosokat), az al-Káidához köthető iszlamista terroristasejtek emberrablásait, a fegyveres autonómiaköveteléseket, a maoistáknak feltüntetett bombamerényleteket, robbantásokat, amelyekből sajnálatos módon akad bőven.

B) Egy speciális, kriminológusoknak „csemege” jelenséget is megemlítek a Fülöp-szigetek kapcsán, ilyenről eddig nem kaptam még adatot világhírű közben. Röviden a jelenség neve: pagpag. Hangutánzó szó, ugyanis a szemétkupacokból kibányászott állati csontokat a pagpagkészítők odaverik a szemetes kuka oldalához. Így választják szét a számukra proteinforrásként jelentkező hús-maradékokat a körettől. Ezután fűszerekkel feljavítják, majd újra kifőzik és sütik. A „készterméket” – az elfogyasztása mellett – el is adják még tőlük is szegényebb családoknak és lacikonyháknak, darabonként 10 pesós áron. Így aztán a fertőzés sem csoda, leginkább szalmonellát okoz. A „menőbb” szegények teherautóval szedik össze a „zsirosabb falatokat”, ám van, ahol akadályba ütköznek: előfordul, hogy a maradékokat biztonsági őrök vigyázzák, azokat egy kis summával korrumpálni kell a javakért. Valószínű, az így megszerzett ételek is fertőzőesterjesztők, és a betegek nem fog segíteni.

C) Kriminális esemény bővében van a szigeteken. Kiemelkedik közülük a 2013. december 20-i. Akkor ugyanis egy polgármestert végeztek ki három társával (családtagjaival) együtt az egyébként szerény kinézetű, csendes manilai reptéren. A fő célpont a délvidéki Ukol Talumpa polgármestere volt, ám másfél éves fia és felesége is áldozatul esett. A tettesek motoron érkeztek, és a célpont felbukkanásakor vadul lövöldözni kezdtek. Azóta is keresik őket. Nem csoda, hogy minden bevásárlóközpontban, moziban, színházban, kisboltban, szállodában komolyan felfegyverzett őrök detektorokkal együtt vigyázzák a rendet. Még a helyi lakosnak is csomagellenőrzésen kell átjutnia, ha be kíván térni egy bevásárlóközpontba.

D) Pénzkeresésben igen leleményesek a „filiputiai”, ahogy egyesek jelölik az apró szigetlakókat. Például a monszun idején a csatornalefolyókat szándékosan eltorlaszolják, hogy utána „hidacskát” építhessenek, amelynél „hídpénzt”, átkelési összeget, baksist kérjenek az autósoktól.

E) Az utcán zajló kakasviadatok mellett egy furcsa jelenséget figyelhettem meg. Emberek fekete ruhás csoportja kártyázgatott, miközben egy néhány éves kisgyermek feküdt közöttük – koporsóban. Adatgyűjtéssel megtudtam: temetési-halotti torról van szó, miközben törvényi engedély van arra, hogy az ördög bibliáját ilyen eseménykor használhatják, vagyis kedvükre kártyázhatnak a filippínók. Van ennek még fokozott formája is: alkalmanként, ha nagyon kártyázni támad kedvük, és nincs éppen haláleset a családban, akkor „halottat bérelnék” egy-két napra, hogy mellette legális legyen, az egyébként meg illegális pénzzel való kártyajáték.

F) A mienkhez hasonló, fehér menyasszonyi ruhás esküvőn vagy lakodalmon ilyen kitéltet nem fedeztem fel, igaz kártyázni sem szabad. Mint ahogy válni sem. Ebben az országban legfeljebb töröltethető a házasság, de válásról szó sem lehet. A töröltetési eljárás az egyik legjobb bevételi forrása az ebben eljáró bírának. Egyesek minden pénzt hajlandók megadni, hogy elmeneküljenek a korábban fogadott hűségéből, kötelékből. Nem csoda, hogy az egyéb igazságszolgáltatási ügyek, így a büntetők is évekig tartanak, másra koncentrálnak a hatóság tagjai.

G) A büntetőügyekben általában hathavonta tart egy tárgyalást a mással elfoglalt (néha 3000 üggyel birkózó) bíró. Nem számít az sem, hogy közben végtelen határidejű (nem limitált) letartóztatásban van akár a fiatalok terhelte is, például nem ritkán 5–10 éven(!) keresztül. A börtönkörülmények elborzasztók a helyiek szerint. 10–20 négyzetméteren 80 foglyot zsúfolnak össze. Sokszor a helyi folyók mellett vannak a börtönök. Manilában is a Pasig mentén találjuk meg a fiatalok letartóztatási helyét, sajnálatos módon nem elkülönülten a felnőttektől. Pár évvel ezelőtt az áradás miatt kiöntött a várost keresztvező folyó, ám a fogvatartottakat nem vitték feljebb az örök. A víz behatolt a cellákba is. Először a bokájukig, majd a derekukig ért. Pánik tört ki, mindenki érezte a halál közeledtét. Óriási szerencsájukra a mellüknél megállt az emelkedés. Nem engedték volna ki őket, ha feljebb jut a víz, akkor sem; az áradásnak tudták volna be a hatóságok a halálukat.

Salvador

A) Hiába a „bikinis” statisztikai gazdasági fejlettség (ami a lényegét eltakarja) egy olyan veszélyes helyen, ahol – és kezdem a legsokkolóbb adattal – 28 percenként (nem elírás, 28 percenként!) követnek el emberölést. Könnyen kiszámítható, hogy naponta 50–70 brutális krimi zajlik le a gettónegyedekben, az aprócska, szögesdróttal, elektromos áramos huzalokkal körbevont házak, bekamerázott luxuspaloták, testőrös erődítmények falai mögött, a nyílt utcán vagy valamelyik tömegközlekedési eszközön. (Például vonaton, távolsági buszon vagy bérelt autó gazdája ellen.)

B) A 2014-es széles körű elnöki amnesztia után 2015-ben Salvador világelső lett a legtöbb gyilkosságot felmutató listán. (100 ezer lakosra 104 életkioltás jutott az 500 ezer fegyvert birtokló országban). A legbátrabb, vizitet tervező turistáknak jó hír: a kivégzések nagyobb része bandaháborúkhoz és a szervezett bűnözéshez, például marákhoz kötődik.

C) 2015. január 12-én sajtótájékoztatót tartott a San Salvador-i rendőrség parancsnoka, bizonyos Howard Cotto. A főváros kapitánya örömmel jelen-

tette a nagy izgalommal összesereglett médiamunkásoknak, hogy két év után végre, a január 11-i napon nem gyilkoltak meg senkit. Öröme csak annyiban maradt felhőtlen, hogy 2016-ra 20%-kal csökkent az élet elleni deliktumok száma, 100 ezer lakosra már csak 81 jutott. Hogy ebből (és a mellette még létező védelmi pénzes, rablásos, lopásos, kábítószeres stb. bűnügyekből) hányat derítettek fel a közember szerint cseppet sem korrupciómentes, alacsony létszámú és presztizsű rendőrök és a segítségül hívott FBI-ügynökök, nem tudjuk, de nem hallottunk még világraszóló felderítési eredményekről.

D) Gondolom, ezek után senkit nem lep meg az a tényadat, hogy a sokak által szeretett, becsült, tisztelt, enyhén már megöszült Oscar Romero atyát is szíven lötték egy 22-essel a kedvenc katedrálisában, az Isteni Gondviselésben (San Salvadorban), katolikus miséje közben. 1980. március 22-én, pontosan 18 óra 20 perckor. Az átlőtt, szomorúan vérző szívét a szemben megnyitott emlékmúzeum (Centro Historico Monsenor Romero) udvarán felállított Szűz Mária-szobor alá temették. 1983-ban csodaként vérezni kezdett újfent, aminek következményeként 2015-ben boldoggá avatták.

Üzbegisztán

A) A belső-ázsiai országban figyelni kell a cselekre, mert az erre is járt, 16 nyelven beszélő Vámbéry Ármin, jól megismerve az üzbég népet, azt írta róluk korábban, hogy „barátságosak, csak trükkösek”. Például teszteltük, hogy mennyi két banán ára a piacon az egyes árusoknál. A skála 2000-től 6000 szumig (200–600 forintig) terjedt, ránézésre, pontosabban a vevőre nézve állapította meg az eladó a külföldiek esetében. Aki nincs elég résen, az még a dupláját is kifizetheti, főleg, ha amerikai vagy más, igen gazdag hírében álló nácio tagja.

B) Másik trükk: egy körülbelül 8 éves kislány a markában tartott 10 darab egyeurós érmét, és kérte, váltsam át neki papírpénzre. Mikor átadtam neki a 10 eurót, ő egy eurót megtartott a kezében, és pajkosan, huncutul rám mosolyogva megkérdezte: megtarthatja-e az iskolára, a tanulásra? Nehezen lehet erre nemet mondani. Lehet, hogy így szedte össze a többi kilencet is?

C) Trükközni kell és lehet az átváltásoknál is, szinte mindenki kereskedik a dollárral, alkalmanként az euróval, de az utóbbi nem olyan jó üzlet a külföldieknek. (8 euró vagy 10 dollár, mondja a kereskedő, hát akkor inkább a dollár a javasolt a turistának.) Az állam ezt is próbálja kézben tartani, nem sok sikerrel. A reptéri átkelésnél külön meg kell jelölni a két példányos belépőn, hogy ki mennyi valutát hoz magával. Amikor kifelé megy, a kilépési új papíron pedig be kell írni, hogy mennyi van most nála. Nem lehet több, mint a belépéskor, mert akkor eljárást indítanak ellene „seftelés” miatt.

D) Füstölgős trükknek hívhatjuk, amikor is Szamarkandban hozzám közeledett egy színes ruhás, kellően testes asszony, bal kezében tartva egy fanyeles edényt, amiben valamiféle megfázás elleni herbária, talán kamilla füstölgött. Gyorsan levette rólam a rontást mormolásával, majd kinyújtotta jobb kezét az 1000 szumos (100 forintos) adományért. Mindketten megkönnyebbültünk, ő az örömtől, én meg a gonosz szellemek hiányától. (Meg hogy ennyivel megúsztam.) Megtudtam, hogy a füstölgőt isriqnek hívják, és tényleg elúzi ezzel a rosszat a környezetemből.

E) A trükközés kirívó példája volt, hogy még a Brezsnyev-érában hamis gyapottermelési adatokat nyújtottak be a központnak, irreálisan magas eredményeket jelentettek le az üzbégek a központi rubeltámogatások megszerzése érdekében. Amikor ez kiderült, 2600 dolgozót letartóztattak a hatóságok, 50 ezret elbocsátottak.

Talán nem véletlen, hogy a Transparency International 2012-es jelentésében a világranglistán a legkorruptabb országok között sorolta fel, 174-ből a 170. helyen állt.

Szaúd-Arábia

A) A saria alapján hihetetlen keményen büntetik az alkohollal, droggal, pornográfiával, emberérettel, az iszlám hit megtagadásával kapcsolatos bűncselekményeket. Ezen körben halálbüntetést is kiszabhatnak, nyilvános lefejezés lehet a szankció. Létezik a korbácsolás, és súlyos vagyon elleni bűncselekmények esetében a szintén nyilvános karlevágás is. Az asszonyi hűtlenségért nyilvános halálra kövezés járhat. (A férj esetében nem tudok szankcióról.)

B) Tilos a dohányzás, evés és ivás köztereken, közintézményekben, őrizetbe vétel is követheti a jogsértést. Veszélyes lehet a közlekedés is az utakon, mivel itt a záróvonal sajnos nem olyan szent, mint az alkoholtilalom. A főutakon tevék is előfordulnak, akár éjjel is, a vezetők pedig hajmeresztően vágják le a kanyarokat, hajtanak át pirosban a kereszteződéseken. Gyakran éjjel sem kapcsolják fel a lámpákat, a kanyarban előzés pedig szinte követelmény.

Jobb a helyzet a korrupciós indexben. A 2012-es nemzetközi statisztika szerint a 66. helyen áll 174 országból, holtversenyben Romániával és Kuvaittal.

Dzsibuti

A) A szerény méretű afrikai országban minden második épület fényképezése tilos. No photo! – ez volt az idegenvezető leggyakoribb szava a kocsinkban. És ezt komo-

lyan kell venni, mert ha észreveszi valami egyenruhás, hogy rákattint az óvatlan polgár a parlamentre, elnöki palotára, egy rendőrségi épületre, minisztériumra, katonai bázisra, laktanyára, radarra, műholdas teleszkópra, hídra, reptérre, (eritreai, szomáliai) menekülttáborra, akkor aztán súlyos következményei lehetnek a lázadásnak. Gépelkobzás, pénzbüntetés, beismerésre hajtó, kínvallatásos őrizet és ki tudja még mi nem. Mindenesetre örömteli, hogy nincs halálbüntetés, nem harceszköz a saría, a jogszolgáltatás francia (európai kontinentális) mintát követ. A legsúlyosabban ellenszegülők, bujtogatók, árulók (a homoszexuálisok) maximum életfogytiglani szabadságvesztéssel büntethetők a zsűrimentes bíróságon. Előfordul közöttük bajonettes gyilkos, revolveres rabló, durva lelkű gerilla.

B) Legutóbbiak közül egy önkéntes házaspár 2014. május 24-én az al-Káidaszimpatizáns al-Shabaab soraiból öngyilkossági robbantásos merényletet követett el egy dzsibuti étteremben (La Chaumiere-ben). Két nyugat-európai turista végleg megadta magát, kezük feltartására sem volt idejük. Logikus a kriminalisztikai kérdés rögvest: mi volt az elkövetők motivációja? Mint a francia és arab nyelvű napilapok, tévécsatornák mellett az egyetlen angol nyelvű hetilapból is kiderült, nem tetszett a szomáliai tetteseknek, hogy Dzsibuti rohamsisakos szakaszokat küldött a saját harcászati területükre (Afrikai Unió-vezetésű missziós) békefenntartásra, terroristák megfékezésére, tűzszünetre, stabilizálásra.

C) A 2016. február 6-i, Assal-tó melletti merénylet már egyértelműen a helyi erők ellen irányult, ugyanis az egyik rendőrállomást támadták meg a hadicselés terroristák; hárman is elesetek a véres hadszíntéren. Azóta nem történt újabb hábatámadás, repeszszilánkcsapás, sortűz.

Szenegál

A) 2006-ban három magyar huszonéves férfi kibérelt egy terepjárót sofőrrel együtt Dakarban. 70 kilométer megtétele után megverték, majd megölték a sofőrt és vitték magukkal a súlyos áron megszerzett négykerekűt. A guineai határ közelében azonban feltűnt – a közvélekedés szerint nem korrupciómentes – rendőröknek, hogy nincs kísérijük. Előállították őket, nyomozást folytattak ellenük, majd 2010-ben esküdszéki tárgyaláson életfogytiglanra ítélte mindhármasukat a szintén nem magas reputációjú bíróság. A halálbüntetést eltörölték a függetlenség kivívása után, így afrikai kényszermunkásként tengethetik hátralévő életüket – rabcsíkos ruhában.

B) Ilyenben sétálgathattak korábban azok a személyek is, akiket a hotelünk pincéréként láthattunk, mégpedig egy piros szalaggal a karjukon. Furcsa is volt, miért van egyes mellényes dolgozókon ez a megkülönböztető jelzés. A hotelmenedzser tájékoztatta csapatunkat, hogy kötelező foglalkoztatni a volt mákos

ruhás elítélteket. Ez a rehabilitálásuk, visszailleszkedésük, mások által is látható módja. Skarlát betű helyett tűzpiros szövetszalag az ingujjon, a felkaron.

Algéria

A) A rendőrségi-csendőrségi (fő) szolgáltatás nyújtása nem veszély- és kockázatmentes, az algériai fogyasztónak is számos kétséggel kell megküzdnie. Ez nem pusztán abból az objektív tényből adódik, hogy a rend fenntartása szükségszerűen valaki(k)nek az érdekét sérti (rendbontókét, szabályszegőkét, a durván közlekedőkét, lopókét, drogcsempészekét), és ők ezt nem nézik jó szemmel és tesznek ellene, hanem abból a tényből, hogy a világ egyetlen biztonságra szakosodott szerve sem tudja a fogyasztót maradéktalanul oltalomban részesíteni. Úgy is fogalmazhatok, hogy a terméke nem igazán jó minőségű mindenki számára. Ráadásul a rendőr szolgáltatása nyújtásakor több, a fogyasztó által nem ismert szempontot is figyelembe vesz vagy vehet. Például az eredményességi statisztikát, az úgynevezett „operatív” érdekeket, a korrupciószagú mellézköngéket, amelyek következtelenne tehetik magatartását, és ezzel növeli a fogyasztó bizonytalanságát, hitevesztettségét. Mindenesetre rengeteg géppisztollyal felszerelt rendőrrjáőröt láttam, és nemcsak a fontos középületeknél, hanem általában az utakon, utcákon. Rendszerek a közúti ellenőrzőpontos megállítások, az állandó kontrollbázisok, és mindenfelé hirdetik az 1548-as vészívó telefonszámot. Talán ezeknek is köszönhető, hogy vizitem során semmilyen nyugtalanító jelenséget nem tapasztaltam. A legkeményebb helyzet egy dominócsatánál fordult elő, ahol a kávéházi almás aromájú *shisha* (vízipipa) élvezetünk közben egy játékos vesztes csatlódottságának kiabálva adott hangot. Csalódott üvöltése elnyomta Cheb Khaled sztárénekes hangját, akit a rai zene királyának tartanak.

B) Utoljára 2007 áprilisában volt robbantás az „arab tavasz” mentes Algírban, akkor a neomór stílusú főposta melletti rendőrségnél helyezett el gyújtószerkezetet az al-Káida észak-afrikai szárnya. Nem jelenthető ki napjainkban teljes nyugalommal, hogy megszűntek a fundamentalista csoportok, a szélsőséges radikálisok, a fanatikus nacionalisták. Szólnak sajtóhíradások napjainkban is fegyveres terrorista csoportok felszámolásáról, kiiktatásáról, megelőző hatósági intézkedésekről, beavatkozásokról.

Banglades

A) 2013. április 24-én a tévében is láttam a riportot, hogy összedőlt a nyolcemeletes Rana Plaza ruhagyár. A három hétig tartó mentésben megállapították,

hogy maga alá temetett 1134 munkást, és maga után hagyott 2500 sérültet. (Három emelettel túlépítették az engedélyezettnél, ráadásként kétes megbízhatóságú anyagokból. A közvetlen okként a ma sem ritka áramszünetkor bekapcsolt tetőtéri áramfejlesztő generátorok együttes működését jelölték meg.) Utóbb 41 felelős személy ellen emeltek vádat.

B) A háromkerekos tuk-tuk járgányok jelentős része fedett tetejű, mivel ezzel védekeznek a telefontolvajok ellen, akik kikapják felülről a beszélgető ember kezéből a mobilkészüléket és ellillannak a tömegben. A furmányosabb járgánytulajdonosok már oldalt is drótrácsokat szerelnek fel, így mobil rabszállítónak vagy madárkalitkának éreztük az egyébként is szűk, apró emberekre tervezett szállító alkalmatosságot. Ám élveztük az első perctől kezdve, mert amit a sofőrök műveltek, az kitörölhetetlen az agyunkból. Különösen egy 150 centis, fürgé tekintetű Hamilton tűnt fel, aki gátlás és félelem nélkül vágott jobbra, balra mindenki elé, még a szemből jövőket is blokkoló fékezésre készítette. A vidámparki dodzsemezés óvodás játéknak tűnt a produkciójához képest. Szerencsére semmilyen koccanást, beledurranást, bumperezést nem kellett átélnünk, megúsztuk az őrült rodeót.

Dominikai Köztársaság

A) Megismerkedtem egy huszonéves magyar hölgygel Dominikán, aki négy nyelven kommunikálva tartósan él és dolgozik a buja növényzetű szigetországban. Annak ellenére kitart a laza karibi világ mellett, hogy az északi Cabareteben lakva egyszer csak arra ébredt egy fülledt levegőjű éjszakán, hogy pisztolycsövet tartanak a szeme elé biztonságosnak vélt házában. A két rabló elvitt mindent, ami mozdítható volt. A sértett csak a laptopját kérte vissza, azt hanyagul, mondhatni flegmán az ágyra vetették, megkönyörülve rajta. Megelégedtek a több ezer euróval és ékszerekkel, telefonokkal. A pickupokkal kiérkezett, nem kapkodó, és nem a korrupciómentességével dicsőséget szerzett, alulfizetett, fekete ruhás rendőrök azzal nyugtatgatták a spanyolul is remekül beszélő, sokkos hölgyet, hogy örülni kell az életben maradásnak. Ennek örülve átköltözött az éjszakai életéről, bárpjairól, diszkóiról, kaszinóiról is híres Punta Canába, a halászfaluból lett szállodaparadicsomba, ahol az élet (fegyveres őrök és a POLITUR nevű rendőri szolgálat által sűrűn őrizve) biztonságos.

B) A szigetországban megszűnt a nem éppen tiszta kezükről híres bírák által kiszabott halálbüntetés. A maximális szabadságvesztés-büntetési tétel húsz év, ám már a parlament előtt van a felemelése negyven évre (az általában a 30%-nyi, többségében fekete bőrű írástudatlan közül kikerülő) a legsúlyosabb büntetett elkövetőkkel szemben. Különösen a Dél-Amerikából és Európából behajózott

kokain és szintetikus drogok helyi terjesztői és az egyébként sokat majmolt, dicsőített USA-ba csempészők retteghetnek a kibírhatatlan körülményű börtönöktől. Meg a homoszexuálisokat megbélyegző, néha bántalmazó macsóisták legkomi-szabbjai, akik képesek a vasárnap színes szárító hajcsavarokkal teletűzdelt fekete dámákat és vidám gyermekeiket is molesztálni. Akik olyanokat mondanak, hogy „donde el diablo no puede ir manda una mujer”, vagyis „ahova az ördög nem tud menni, oda küld egy nőt”. Na, ezek a durvalelkű, hímsoviniszták hosszú éveken, évtizedeken át szürke betontömbök között sínylődve nem láthatják, nem élvezhetik a bámulatosan szép növényvilágot.

Bhután

Bűnmegelőzési táblákat az országot kelet-nyugati irányban átszelő szerpentes műút mellett is számtalant vettem észre. Ilyeneket üzent a vezetés, köztük az élen járó király a népnek:

- Ne igyál, ha vezetsz!
- Ne rohanj, ne aggódj!
- Ne telefonálj vezetés közben!
- Előzésnél figyelj!
- Tartsd a sávod!
- Legyél kiszámítható!
- Legyél türelmes az úton!
- Legyél figyelmes a másik oldallal!
- Ne hajts az engedett sebesség felett!
- Hordj bukósisakot!
- Hagyd abba a dohányzást ma!
- Mondj nemet a drogokra, alkoholra és dohányra!
- Közlekedj és légy boldog!

Grönland (Dánia részeként)

A hatalmas félszigeten a közbiztonság kiváló, legfeljebb néhány berúgott ember veri meg a másikat, így aztán sok a fogatlan inuit, a pletykák szerint. 2012-ben a szerény munkateherrel dolgozó rendőrök az újsághírek szerint 50 kg, 30 millió koronát érő kannabiszt foglaltak le. Becslésük szerint azonban körülbelül a háromszorosát sikerült a szigetre csempészni a bűnelkövetőknek. A kábítószer mellett sokan az italtól bódulnak, amihez hozzásegít az alkoholintoleranciájuk, amelynek gyökere genetikai: a belső-ázsiai származás miatt a szervezetükben

általában kevesebb az aminosav, amely bontaná az alkoholt, így aztán gyorsabban is megárt nekik. Ez is növelheti a szomorúságukat, hajlamukat a depresszióra, csakúgy, mint a túlzott világosság vagy sötétség.

Uganda

A nyugati, főleg amerikai sajtó által intenzíven támadott törvénybe írták bele a homoszexuálisok büntetését. 2014 óta a nők hét évi szabadságvesztéssel sújthatók, míg a férfiak életfogytiglanra ítéltetők azonos nemű kapcsolatért. Csak azért nem halálbüntetésre, mert azt eltörölték néhány éve a büntető szankciók közül. Talán azért is, mert sok-sok politikust, parlamenti képviselőt, törvényalkotót, mellettük közigazgatási tisztviselőt, rendőrt, ügyészt, bírót érintett volna korrupciós bűncselekmény. (És beszélhettek volna a Masindi városában, az általunk is megtekintett börtön falai, a kirívóan citrom- és narancssárga ruhások közé.) Azokból ugyanis van bőven a nemzetközi statisztikák és a helyi lakosok véleménye szerint is.

Vatikán

Mintegy a köszöntő tanulmány zárásaként megsúgom diszkréten: a vatikáni miniállamnak börtöne is van. Többen raboskodtak már a fűzöldre mázolt két cellájában. Főleg olyanok, akik valamiféle tiltakozásuk jeleként nagy bátran és örülten felmásztak a Szent Péter-bazilika kupolájára.